

Kiusatus on alustada möödaläinud aegade protokollistiilis. Niisiis: 1. septembril 1991. aastal lõppes "Kevade" etendus "Estonia" teatris kestvate kiiduavaldustega. Kõik tõusid püsti.

Vabandan õelutsemise pärast. Mulle näib, et püsti seistes aplodeerimine on eesti teatris muutumas küsitavaks moenähtuseks, mis ei sõltu sündmuse kunstiväärtusest, ei ole vaba poosist ja võltseufooriast. Selle etenduse puhul tundus, et publik väärts oma teatrit ja vastupidi. Lamedad naljad, millel õndsas Oskar Lutsuga vähimati pistmist pole, õigustati ja tasakaalustati paraja portsu isamaalisusega — kui lihtne moodus kohalikku vaatajat lõksu püüda! Muide, 7. septembri etendusel publik sinna lõksu vist enam ei läinud...

Perekonnamuusikali libretist ja lavastaja Sulev Nõmmik pajatab kasvähel, et soov "Kevadet" lavale tuua tekkis juba 10 aastat tagasi. Ei usu, et meile nii armsa kirjandusteose mängimiseks ükski aeg ebasoosid oleks. Siiski ei oska mõningaid lavastuse libastumisi ühtegi aega paigutada — labasus ilmselt on ajatu nähtus, paraku. Kui lavastuses pretendeeritakse päevakajalisusele (aga see päevgi oli pigem eile või üleile), sünnib õige kummali dissonants. Ja seda eranditult neil juhitudel, kui Lutsu "täiendatakse ja parandatakse". Jäägu veel sellega, et kõster üritab kaebupunnist Kiirtnihiks värvata, et too poiste magamis- toas üht-teist üles tähendaks. Õnneks suhtub Jorh ülesandesse lapse-

meelse ilmsüütusega. Aga mida arvata, kui Tali viskab Imelikku kompekkidega sellepärast, et see Teelega ümbermaailmareisi mängides laulab kaugelest maadest. "Oma kodu pole sulle püha!" süüdistab isamaa patrioot Tali kosmopoliit Imelikku. /.../ Või mamma Kiire armulik pöördumine oma külaliste poole: "Kallid eestlased, kuidas tänavu nisu kasvab? Kas võid ja suitsu jät- kub?" Krisostomusest saab poiste suus vahepeal "krematorium" ja "kretiin". Ning maimukestele uut nime otsides pakub tegelanna nimega Pajuvanelane agara robustsusega Borissi ja Mihhaili. Toots jälle kuulub viinapudelit uurides "elutargalt", et *russokei* ei saa kunagi olla *nastojasiseje*.

Aitab ehk. Kas ei meenuta seda- sorti omalooming maitselagedaid estraadiskeitse? Samasse laadi kaldu- bis ka inspektori külaskäik kooli, mis liidetud muusikali mälestuste- raamatust "Vaadeldes rändavaid pilvi". Jah, ka Lutsu järgi on härra Ikonnikov mõõdukalt purjus, aga mõistagi ei kakerda ta lõdvalt ringi, ei vihu tantsu ega lõuga nagu laval. Lutsu inimesöbralik, mõistev huumor ei ole mõnitav ega odav.

Mööda ei pääse ka Kiirte käibe- väljendist "kuradi kurat". Ervin Abel mängis selle repliigi filmis populaarseks, nii jätkub tema imiteeri- mine lõputult. Abeli intonatsioone üritab kopeerida Alari Põldoja — Kiire papi, kuraasikalt laseb sõna- paari lendu ka Helgi Sallo — krimp- sus roosinupusuuga Kiire mammi. Mis aga kõige hullem: korduvalt vannub koguni Jorh Aadniel, peale-

TEATER

Kallid eestlased, kas jätkub taktitunnet?

• Ülo Vinteri perekonnamuusikal "Kevade" "Estonias" •

gi klassitoas otse kardetud Jülk–Jüri kuuldes. Nonsenss!

Need kõik on tõrvatilgad, mis kipu- vad rikkuma üldmuljet. Kuni usaldatakse vanameister Oskar Lutsu, läheb asi korda. Ülo Vinteri-Sulev Nõmmiku muusikali ülesehitus on kompaktne, tihe, ladusalt põimuvad naljakam ja nukram meeleolu. Sündmuste järjekorra osaline muutmine ei sega kusagil, püsib ju aja kulg sügisest kevadesse, vahepeal hardad jõulud. Kustav–Agu Püümani meeleolukas lavakujunduses leia- vad koha rändavad pilved, kuldsed lehed, vana paju ja muidugi Paunvere koolimaja seest ja väljast; vaid jõgi puudub. Kõik keskdes tegela- sed, esmajoones koolilapsed saavad piisavalt mänguaega. Leidlikud ja karaktersead on Heino Aassalu sead- tud tantsud ja Alar Eiche kakkuse seade. Eredalt meenuvad uljas pol- ka, saksa poiste peenutsevad hü- ped, Tootsi dikteeritud "kivirünta- punta-änta"—tants, klassitoa kraa- mimine jt. Muusikalile omaselt avad- tegelaste olemust just laulud. Arno nukrad sisepihtimused, Teele edevus, Tõnissoni vankumatu viha sakste vastu, Kiire pabin kadunud saapanööpide pärast, Imeliku muhe-

dad vestmised, Tootsi ammendamata riukad — kõik ilmneb lauldes.

Lavastuses on õige mitu meeldi- vat osatäitmist, eelkõige noorema- telt näitlejatelt. Nooruse siirus ja värskus, olgu või konarlikum, annab mõnikord silmad ette meisterliku- male lihvitusele, mis võib muutuda ülepeetüdavaks mängitsemiseks, võlts-lapsikuseks. Viimast on õn- neks minimaalselt.

Jaak Jõekalda ujeda naeratusena Arnos on unistaja vaikset sisenuk- rust. Tali hingesusgavusi muusikali- roll küll päriselt ei ava, kuid annab neist aimu. (Ühe Tali–Tõnissoni dialoogi varjutab Pitsu elutruu et- teaste.) Südamlikult ja avalalt mäng- gib Jaak Jõekallas Arno rõõmu viiu- li üle: ta kõnnib pilliga saalis, jagab vaatajatega oma õnne, silmad sär- mas.

Airi Udrase Teele on Arnoga üsna sarnane, malbe ja ka oma tujudes mahedapoolne. Katrin Karisma Teele on küpsem, söakam, kiusakam, Karisma osas peitub oht kooliplika- likkust üle näidelda.

Ants Kollo esitab Imelikku rahu- meelselt ja asjalikult, ehk väheke ve- revaeselt. Väliselt ilmekas on väike, abitult kõssis, arglik Tiugu (Üle-

Poompuu või Lidia Roos). Veenva, jõuliselt maalähedase Tõnissoni kuju annab Karli Kannelmäe. Tema ütlemistel on kaalu ja kõla.

Keskseteks tegelasteks, koomika kandjateks ja tempo hoidjateks saa- vad ikkagi Toots ja Kiir. Mati Vaik- maa loometeel on Joosep Toots tore saavutus. Viimse nüansini väljatöötatud karakter: isegi tõsisemates lau- ludes, kui teised tegelased kuju raa- midest taanduvad, veab Toots suu viltu. Lustakamaid grimasse väänates käib see suu vaata et ümber nina ringi! Rahutu vaimuga, aina sekel- dav, püsimatult rähkleja, tempera- mentne võrukael, on see Toots ikka- gi puhtsüdamlik laps. Ta ei sepi- tse oma vempe vaenuga, tihti sünnivad need kogemata. Mati Vaikmaa är- gas, elust pulbitsev Toots on mängit- tud kergelt ja liikuvalt, nakatava elu- rõõmuga.

Kiire osa kuulub eesti karakterrol- lide kullafondi. Kiire kujutamisel on lavastuse tunnusjooneks sallivalt humoorikas suhtumine, tema kooli- poisilik naiivsus. Seda joont järgi- vad mõlema kooseisu Kiired, kumbki isikupäraselt ilmekas. Hans Miilberg mängib püstnina heleda- häälsel pugejalikku vennikest pro-

fessionaalselt, sulades kenasti an- samblisse. Tõnu Kilgase kohta sõan- daks arvata, et tema roll leiab vääri- lise paiga meie Kiirte plejaadis. Iga toll antvärgivõsuke, punakõldest juuksetutist varbaotsteni. Innukalt tipib ta kõstri kannul, kehkjalt hüpel- des tantsib tüdrukute keskel, agaralt või jahmunult piuksatab midagi tei- ste jutu sekka, närib küüsi, koolipin- gis lehvitab usinasti kätt ja upitab end kärsitult püsti, valmis ette vuris- tama mis sülg suhu toob. Tõnu Kil- gase osatäitmine on erksalt artistlik nii sõnas, laulus kui tantsus. Va- heaplauis pälvus selle Kiire pika hoovõtuga lähenemiskatse Teelele — proloog "Suvele"! Tõnu Kilgas on neid näitlejaid, kellele silmanäh- tavalt meeldib laval olla. Tema män- guline vabadus, endastmõistetav improviseerimislust võib vahel eht- näitlejaliku edevuse tõttu ka rolli seesmist loogikat eirata. Usutavasti Kiirega nii ei lähe.

Vaikmaa–Kilgase duettmängus on veel arenguruumi, need Toots ja Kiir klapivad hästi kokku, teineteise viguritega paindlikult kohanedes. Sahvri- ja saunastseen on ehedalt lustakad.

Täiskasvanud tegelastest jäi vä-

• Stseen "Kevadest". Paremalt Toots (Mati Valkmaa).

TOOMAS HUIGI foto

heütlevaks Lible (Juris Žigurs või Uno Kreen), keda näidati põhiliselt Mari ümber türlavana. Köstri kuju on lahendatud koomiliselt, teravaid kurjustamisi vältides. Kohtlase-maks, kuid ka salakavalamaks jäi Rostislav Gurjevi Julk-Jüri. Tõsise-malt mängis Kalju Karask, tema oli ootuspärasem Paunvere köster. Põlvkonna jaoks, kelle teatrimälus Kalju Karaski Tõnisson, on tema osalemine "Kevades" kindlasti oluline märk järjepidevusest.

Rein Taidla mängis õpetaja Lauri soliidseks ja sümpaatseks. Veidi neutraalne, kuid puhas ja karge näitlejatöö. Seevastu kogunud meister Voldemar Kuslap üllatas õpetaja Lauri rollis ebameeldivalt, ta andis teksti kerfitlevalt, võltsi rõhuga. Ei tahaks arvata, et see Laur on nimme silmakirjatsevakst tehtud, kuid nõu-

tuks võtab Voldemar Kuslapi osalahendus küll.

Nõnda siis tekitab perekonnamuusikal "Kevade" vaadates õige vastakaid tundeid. Üks on selge: Oskar Luts ei vaja kunstlikult külgepoogitud suvanaljakesi. Kiire mammi suhu pandud banaalse olmevihje asemel tasuks endalt küsida, kas meil jätkub head maitset ja taktitunnet, lugupidamist enese vastu. Ilus ja õige on laulda ühtehoidmisest, kuid kas on eetiline kuulutada seda sõnumit kellegi naeruvääristamise arvel?

Ei ole ometi mingit põhjust häbeneda õrna nostalgiat ja lapsemeelset hingepuhtust, mis loovad tõelise kevadetunde laval ja südameis.

PILLE-RIIN PURJE